

Tadcqiqot UZ

**ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидаги изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Crossref

**28 FEVURAL
№25**

CONFERENCES.UZ

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 25-КЎП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
10-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
25-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ- 10**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
25-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART- 10**

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 25-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 28 февраль 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 76 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

PhD Шакирова Шохида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯ СОҶАЛАРИДАГИ
ИННОВАЦИЯЛАР

1. Aglamova Shaxzoda Sobir qizi BOLALARDA MADANIY-GIGIYENIK KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH.....	8
2. Abduvoxidov Safar, Raimov Sherbekjon Ismatillayevich ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMIDA MEDIA TEXNOLOGIYALARNI FANLARNI O'QITISHDA JORIY ETISHNING USTUVOR AHAMIYATI.....	10
3. Botirova Hilola Qudratovna BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHLARINI O'STIRISH.....	15
4. Eshmurzayeva Sabohat Jamanazarovna, Lolayeva Gulchehra Egamberdiyevna INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINING XALQ TA'LIMI TIZIMIDA RIVOJLANISH TARIXIDAN.....	16
5. G'afforova Gulmera Abdumajidovna TARBIYA JARAYONI MOHIYATI VA MAZMUNI. TARBIYA TAMOYILLARI.....	20
6. Ibragimova Latofat Raxmatullayevna BOSHLANG'ICH SINFLARNI O'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....	22
7. Sapayeva Durdona Ismoilovna BOSHLANG'ICH SINFLARDA DARS JARAYONLARIDA XALQ OG'ZAKI IJODIDAN FOYDALANISH.....	24
8. Joldasova Kamila Jollibaevna, Kazakbaeva Gawxar Bazarbaevna MASOFADAN O'QITISH TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH ASOSLARI.....	26
9. Karimova Mashxura Bazarovna BOSHLANG'ICH SINFLARDA OG'ZAKI NUTQNI O'STIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.....	28
10. Mamataliyev Ergash Elomonovich, Xudoyorov Jamshid Abdimuminovich INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINING XALQ TA'LIM TIZIMIDAGI YANGI BOSQICH DAVRI.....	30
11. Z.E.Mirzaliyev, Shohista Sindarova TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	33
12. Narzullayeva Oydin TEZLIK, VAQT VA MASOFA.....	35
13. Oxunjonova E'zozxon Toirjon qizi, Turayeva Dilafruz Rustamboyevna BOLA SHAXSINI SHAKILLANISHIDA OILAVIY MUNOSABATLARNING AHAMIYATI.....	37
14. Raximova Gulnoza Halim qizi MAKTABGACHA TA'LIMDA BOLALARNING JISMONIY TARBIYAGA QIZIQISHINI OSHIRISH.....	40
15. Saidova Xurshida Muxtorovna ONA TILI VA ADABIYOT DARSLARIDA MUAMMOLI-MULOQOT TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANGAN HOLDA DARSDA O'QITUVCHINING ISHINI TASHKIL ETISH.....	41
16. Sayqonova Mavluda Qo'ziboyevna ADABIYOT DARSLARIDA ALISHER NAVOIY IJODINI O'RGANISH.....	43
17. To'xsanova Surayyo NOL RAQAMI TARIXI VA O SONI.....	45
18. Xolmurodov Dilmurod Bahodir o'g'li O'QUVCHILARNI IJODKORLIKKA YO'NALTISHDA SCRATCH DASTURI IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI.....	47

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯ СОҲАЛАРИДАГИ ИННОВАЦИЯЛАР

BOLALARDA MADANIY-GIGIYENIK KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH

Qodirova Malikaxon Qaxramonovna,

Jizzax davlat pedagogika instituti, katta o'qituvchi
malikaqodirova73@mail.ru
Telefon: +998905392373

Aglamova Shaxzoda Sobir qizi,

Jizzax davlat pedagogika instituti, II-bosqich talabasi

Annotasiya: Ushbu maqolada madaniy-gigiyenik ko'nikmalar, madaniy-gigiyenik ko'nikmalarni bolalarda shakllantirish hamda ushbu ko'nikmalarni shakllantirishda amalga oshiriladigan ishlar mazmuni ochib berilgan.

Kalit so'zlar: madaniy-gigiyenik ko'nikmalar, muhit, rejim, yuvishinish, ovqatlanish, o'yinchoqlar, o'yin, mashg'ulot, xulq-atvor, tarbiya.

Bolalarda juda erta davrlardan boshlab madaniy-gigiyenik ko'nikmalarni shakllantirish muhimdir. Madaniy-gigiyenik ko'nikmalarini muvaffaqiyatli rivojlantirishning asosiy shartlariga oqilona tashkil etilgan muhit, aniq kun tartibi va kattalar yetakchiligi kiradi.

To'g'ri tashkil etilgan muhit barcha rejim elementlarini (yuvishinish, ovqatlanish, uxlash, mashq qilish va o'ynash) amalga oshirilishini ta'minlash uchun kerakli jihozlarga ega toza, yetarlicha keng xonaning mavjudligini anglatadi.

Kundalik tartib kunlik ishlarimizning bajarilish ketma-ketligi bo'lib, bu xulq-atvor madaniyati ko'nikmalari va odatiy tartibda ishlashga yordam beradi. Har kuni takrorlanadigan kun tartibi bola tanasini ma'lum bir maromga o'rgatadi, faoliyatni boshqarish va shu bilan bolalarning asabiy tartibdagi ishlardan himoya qiladi.

Dastlab bolalarga tanani toza saqlash uchun gigiyena ko'nikmalarini shakllantirish kerak. Bolalar bilan har kungi ish jarayonida shaxsiy gigiyena qoidalarining bajarilishi ular uchun tabiiy bo'lib qolishiga va yoshga qarab gigiyena ko'nikmalarining doimiy ravishda takomillashib borishiga intilish zarur. Dastlab, bolalarni asosiy qoidalarga rioya qilishga o'rgatish lozim. Bular ovqatlanishdan oldin, hojatxonadan keyin, o'ynashdan, yurishdan va hokazolardan keyin qo'llarini yuvish ko'nikmasi.

2 yoshgacha bo'lgan bolalarga madaniy-gigiyenik ko'nikmalar qayta-qayta ko'rsatish orqali o'rgatilsa, o'rta va katta maktabgacha yoshdagi bolalar shaxsiy gigiyena qoidalarini amalga oshirishda ongli yondasha oladilar. Ular qo'llarini o'zlari sovunlab yuvib, quritib artib, o'zlarining alohida sochiq, taroq va tishlarini yuvish, chayqash uchun alohida stakandan foydalanishni bilishlari lozim. Shu bilan birga ularni hamma narsalarining poklikda bo'lishiga ishonch hosil qilishga o'rgatish lozim. [5]

Madaniy-gigiyenik ko'nikmalarni shakllanishida individual harakatlarning o'rni katta. Bolalarga narsalar, o'yinchoqlar joylashgan joy, ularni tozalash va saqlash tartibini o'rgatish kerak. Bolalar uchun sharoitning barqarorligi, kun davomida unga kerak bo'lgan har bir narsaning maqsadi va o'rnini bilish alohida ahamiyatga ega. Masalan, yuvinish xonasida kerakli o'lchamdagi lavabolar yetarli bo'lishi kerak, ularning har birida sovunning bo'lishi, lavabolar va sochiqlar bolalarning balandligini hisobga olgan holda joylashtirilgan bo'lishi, har bir sochiqning yuqorisida osilgan rasmlarning bo'lishi kabilar bolalarning yuvinishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. [5]

Oziq-ovqat madaniyatiga o'rgatish ham bolalikdan boshlanadi. Gigiyenik ta'lim va tarbiya madaniy xulq-atvor tarbiyasi bilan uzviy bog'liqdir. Bolalarga juda yoshligidan ovqat paytida stolga to'g'ri o'tirish, ehtiyotkorlik bilan ovqatlanish, ovqatni yaxshilab chaynash, indamay ovqatlanish, qoshiq, vilka va pichoqdan foydalanishga o'rgatiladi. Guruhda navbatchilik qilishga o'rgatish bolani tartibli bo'lishga, oziq-ovqat hamda idish-tovoqlardan foydalanish ko'nikmasini shakllantiradi. Bu vazifalarni bajarishdan oldin va bajarib bo'lgach qo'llarini yuvishga o'rganadilar.

Ovqatlanish madaniyati ko'pincha gigiyenik mahorat deb ataladi, ammo uning axloqiy jihati bor. Ushbu axloqiy jihat yonida o'tirganlarga, shuningdek, ovqat tayyorlaganlarga bo'lgan hurmatga asoslangan.

O'z-o'ziga xizmat qilish ko'nikmalarini shakllantirishga ham e'tiborni qaratish lozim. Maktabgacha yoshdagi va kichik yoshdagi bolalar o'z-o'ziga xizmat ko'rsatishda mustaqillikni namoyon qila boshlaydilar. Bolaning qiziqishi, kundalik harakatlariga e'tibor berish kattalarga bolaga har bir harakatni tashkil etadigan operatsiyalarning ma'lum bir ketma-ketligini, vazifani tez va tejamkor bajarishga yordam beradigan usullarni tezda o'rgatishga imkon beradi. Agar e'tibor berilmasa noto'g'ri harakatlar avtomatlashtiriladi, bola beparvolikka o'rganadi. [5]

Tarbiyaning muhim omili - bu tengdoshlar guruhidir. Bu erda bolalar ijobiy misollarni kuzatadilar, taqqoslashni o'rganadilar hamda qiyinchiliklarga duch kelganda yordam olishlari mumkin bo'lgan guruhdir.

Maktabgacha yoshdagi bolalar madaniy-gigiyenik ko'nikmalarining shakllanishida doimiy konsultatsiyaga muhtoj. Ta'lim ishlari tizimidagi o'zgarishlar, ko'nikmalarni shakllantirish va ulardan foydalanishga yetarlicha e'tibor bermaslik ularni tezda yo'qotishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli bolalarga doimiy ravishda eslatib turish maqsadga muvofiq bo'ladi. Buni guruhlarda o'tiladigan mashg'ulotlar orqali, o'yinlar orqali ham amalga oshirsa ham bo'ladi. [2]

O'z-o'ziga xizmat ko'rsatish orqali bolaga boshlagan ishini oxirigacha yetkazish, ishini samarali bajarishga o'rgatiladi. Masalan, ular nafaqat kiyimlarni yechibgina qolmay, balki har bir narsani old tomonga burab, chiroyli qilib taxlash va osib qo'yishni bilishlari lozim.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida hozirda barcha guruhlarda mukofotlash texnikasidan foydalanadilar. Bolani o'z vaqtida maqtash juda muhim, lekin u doimo uni maqtashni kutmasligi uchun uni suiiste'mol qilmaslik kerak. Kattalar talablarini bajarish xatti-harakat normasiga, bolaga bo'lgan ehtiyojga aylanishi kerak.

Bolalarning madaniy-gigiyenik ko'nikmalarini tarbiyalashda o'yin texnikasi alohida o'rin tutadi. Pedagoglar o'yin texnikasi yordamida bolalardagi kundalik hayotda rivojlangan ko'nikmalarni mustahkamlaydi. [9]

O'yin uslubiga alohida e'tibor berilishi kerak, chunki o'yin maktabgacha yoshdagi bolaning yetakchi faoliyatidir; o'yin orqali bola yaxshi eslab qoladi va sabab-ta'sir munosabatlarini o'rnatadi. O'yin bolaga atrofdagi dunyoni yaxshiroq tushunishga imkon beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda o'z-o'ziga xizmat qilish ko'nikmalarini o'rgatish jarayonida pedagoglar didaktik o'yinlardan foydalanadilar: "Qo'g'irchoq nimaga muhtoj?", "Bu nima?", "Nam yeng va sochiq", "Nopok va toza qo'llar", "Sovun qanday shaklga ega?". Bunday o'yinlar natijasida bolalar o'z yoshiga qarab madaniy-gigiyenik ko'nikmalarga ega bo'ladilar, mustaqil ravishda bolalar bog'chasida va uyda yoshiga mos gigiyenik muolajalarni bajaradilar, mustaqil ravishda yoki kattalarning eslatmasidan so'ng, ovqatlanish, yuvinish paytida o'zini tutishning oddiy qoidalariga rioya qiladilar, gigiyena qoidalariga rioya qilish zarurligi to'g'risida elementar tushunchaga ega bo'ladilar. [8]

Bu borada ota-onalar ham ko'pgina tushunchalarga ega bo'ladilar. Bular:

- ota-onalar o'z farzandlarida madaniy-gigiyenik ko'nikmalarni tarbiyalash masalalari bo'yicha maktabgacha ta'lim muassasalari bilan faol hamkorlik qilishga tayyor bo'ladilar
- bolaning madaniy-gigiyena ko'nikmalarini rivojlantirishdagi yutuqlari natijalariga katta qiziqish bildiradilar;
- bolalarida madaniy-gigiyenik ko'nikmalarni tarbiyalash uchun sharoit yaratib berishga o'rgadilar;

Foydalanilgan adabiyotlar royxati:

1. Tixomirova L.F. "5 - 8 yoshdagi bolalar uchun sog'liqni saqlash darslari", Yaroslavl, 2003 y.
2. Kartushina M.Yu. "Biz sog'lom bo'lishni xohlaymiz: tayyorgarlik guruhi bolalari uchun sog'lomlashtirish va ta'lim faoliyati" - M., 2004.
3. Zaytsev G.K. Moydodirning darslari. SPb. 1997 yil.
4. Sigimova M.N. "Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalar o'rtasida o'zlari haqidagi g'oyalarni shakllantirish." Volgograd. 2009 yil.
5. Belostotskaya E. M. "3-7 yoshgacha bo'lgan bolalarni tarbiyalashning gigiyenik asoslari" .- M.: Ta'lim, 1991.
6. Afonkina Yu.A., Uruntaeva G.A. "Chaqaloqni gigiyena va o'zini o'zi parvarish qilish bilan qanday tanishtirish kerak", 1997 y.
7. Zebzeeva V.A. "Maktabgacha ta'lim muassasalarida rejim jarayonlarini tashkil etish", 2007 y.
8. Qodirova M. , (2020). Bolalar idrokini rivojlantirishda mashg'ulotlarning o'rni. Архив Научных Публикаций JSPI.
9. Qodirova M. , (2020). Роль занятий в формировании и развитии способности размышления у детей. Архив Научных Публикаций JSPI.